

Posudek bakalářské práce
Josefa Kabele

Formování charakteru v didaktických spisech Jana Amose Komenského

Bakalářská práce J. Kabeleho byla předložena na katedře teologické etiky UK ETF v květnu 2016.

Po formální stránce je práce zpracována dobře, obsahuje všechny požadované náležitosti a svým rozsahem i způsobem zpracování odpovídá nárokům kladeným na bakalářskou práci na UK ETF.

Práce má 44 stran čistého textu, s úsporným, ale dobře zpracovaným poznámkovým aparátem (69 poznámek pod čarou). Bibliografie čítá 23 položek, z toho 5 on-line. Literatura je zvolena dobře, autor pracuje s relevantními tituly z teologické i pedagogické strany. Drobný formální nedostatek je u MOLNÁR, Amedeo. „Od reformace k zítřku“ je sborník, jehož byl editorem, „Eschatologická naděje české reformace“ je jednou ze studií ve sborníku obsažených.

Z ostatních formálních náležitostí je slabší jazyková úroveň anglického sumáře, v kratičkém textu je hned několik chyb, které ruší, ale nebrání srozumitelnosti.

Jazyk práce je kultivovaný, dobře čtivý a korektní, obecně je možno vytknout, že autor příliš šetří čárkami ve větách, neodděluje některé syntaktické celky, jak by si zasloužily. Množství překlepů není vysoké, jen jednou (12) se nakupí několik (stejných) překlepů pohromadě. Na str. 13 vypadla předložka (*nás i věci*), jednou záměna slova (*...všeobecné prozřetelnosti – nikoli milosti – 19*), dvakrát se vloudil špatný pád: *zájem ... o možnosti* (nikoli možnostech - 14); *... o citlivý způsob* (nikoli způsobem – 31).

Několikrát se autor dopustil vyšínutí z vazby, zřejmě v důsledku přestavby složitějších vět či souvětí:

„základní lidskou potřebu, tj. zakotvenost ve víře v Boha a Bůh jako norma života“ (15);

„naším prvním úkolem tohoto přípravného období...“ (18);

„příkladem takové snahy ... může posloužit“ (46).

Celkově je však jazyková úroveň práce velmi dobrá.

Obsahově je práce jasně a přehledně uspořádána, v souladu s proklamovaným záměrem práce: „odpovědět na otázku, jaká je koncepce J. A. Komenského ve výchově k mravním hodnotám a zda je stále aktuální“ (7). Tomuto záměru odpovídá členění, úvodní kapitola s pokusem podat kontext Komenského života a důležité mezníky, druhá kapitola, sledující Komenského koncepci mravní výchovy v obou Didaktikách, kapitola třetí, zabývající se funkcí hry ve výchově a formování charakteru, čtvrtá kapitola podávající principy výuky mravů podle Všenápravy a konečně pátá kapitola se stručným přehledem současných důrazů a trendů v etické výchově na školách.

Z jednotlivých částí je relativně méně zdařilá úvodní část, kde jsou dějiny Jednoty načrtnuty až příliš schématicky a nepřesně. Jednota se neoddělila „od husitského hnutí“ (8), ve druhé polovině 15. století je husitské hnutí minulostí a je zde zřetelně zformovaná utrakvistická církev, od níž Bratři oddělili. Podobně hlavním důvodem pronásledování nebyl důraz na nenásilí a náboženská horlivost, ale neslýchaný (a heretický) krok vytvoření vlastního kněžství. Věci podstatné pro spasení jsou podány dobře, ale nelze říci, že „měla tato myšlenka významnou roli pro spasení člověka“ (stále 8). Onu roli mají na jedné straně Boží dary, na druhé víra, láska a naděje, jak je dobře řečeno. Myšlenka to jen činí zřejmým.

Učení o ospravedlnění z víry (9) má také složitější vývoj, v němž Lutherova teologie znamenala jen konečné zpřesnění či důraznější pochopení, nedá se říci, že by z Luthera vycházelo. Závěrečné shrnutí bratrské teologie, z níž Komenský vycházel, sice obsahuje všechny zásadní momenty, ale zase ve velmi zjednodušené formě (vzdělání bylo např. v Jednotě opakovaně předmětem prudkých polemik). S mnohem větším vhladem je naopak podána charakteristika Komenského díla a etap jeho tvorby.

Interpretace základních motivů Komenského pedagogických děl a jejich vztahu k mravní výchově či formování je velmi zdařilá, příhodný je výběr citací z Komenského děl a autor zde dokazuje, že mu nečiní potíže interpretovat srozumitelně a s přehledem i značně komplikované texty.

Stejně přesvědčivě je podána i interpretace role hry u Komenského a konečně i hledání zásad etické výchovy v současném školství. Srovnání Komenského zásad s cíli současné etické výchovy (42nn) celkem očekávaně ukazuje na značnou shodu, stejně zřetelná je základní metodická obtíž – jednotný, univerzální základ, na němž by tato výchova mohla spočívat, totiž zbožnost (JAK), která dnes nejen není společným základem, ale není ani myslitelné, že by ji bylo možno obnovit.

Tady autor vyjadřuje důvěru ve „společný základ morálních hodnot“ (47) a zdůrazňuje Komenského důraz, že nestačí vědět, co je dobré, ale třeba dobré chtít (48). Není-li schůdná cesta k náboženství, či víře jako motivačnímu základu takového chtění (to by znamenalo vytvářet nábožensky orientované školy – v multináboženském prostředí věc velmi ožehavá), je třeba najít něco jiného. V textu se mihne pojem společného či obecného dobra – věkovitý stavební kámen morální filosofie, který však dnes a obzvláště v naší společnosti není sdílen.

Že je třeba mravní výchovy a jak by se mohla uskutečňovat, se zdá být zřejmé – na otázku, proč by člověk měl akceptovat hodnoty obsažené v základních tématech etické výchovy (42n), je třeba najít alespoň poněkud přesvědčivou odpověď. Lze ji formulovat obecně, bez náboženského zakotvení, aniž by ztratila přesvědčivost? To je otázka, která zřejmě překračuje rámeček práce, ale vnucuje se a autor by ji v rámci obhajoby mohl vzít v úvahu.

Celkové hodnocení – předložená bakalářská práce je rozhodně zralá k obhajobě, je lepší než průměrná, jakkoli jí k výtečnosti něco chybí, hlavně formálně. Jako výchozí hodnocení pro obhajobu navrhuji Velmi dobře (B).

V Jindřichovicích pod Smrkem, 19. 6. 2016

doc, J. Halama, Dr.